

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola technická Brno, Sokolská 1

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Název: Elektrický proud stejnosměrný

Téma: Rezistivita, teplotní závislost odporu

Autor: Ing. Radovan Hartmann

Číslo: VY_32_INOVACE_43-05

Anotace: Materiál je určen pro 2. ročníky SPŠ obor strojírenství. Jedná se o výkladovou prezentaci k problematice rezistivity a teplotní závislosti odporu.

Září 2013

Rezistivita, teplotní závislost odporu

- Pro stanovení elektrického odporu vodičů používáme veličinu, která se číselně rovná odporu vodiče 1 m dlouhého a průřezu 1m². Tuto veličinu nazýváme rezistivitou a značíme ji ρ . Pro různé materiály je rezistivita různá, je závislá na teplotě a proto se udává obvykle pro teplotu vodiče 20 °C.
- Uvedenou závislost lze vyjádřit vztahem:

$$R = \rho l / S \quad (\Omega; \Omega.m, m, m^2)$$

Rezistivita, teplotní závislost odporu

- Rezistivita kovů vyjádřená v jednotkách $\Omega \cdot m$ představuje hodnotu velmi malou, proto se rezistivita určuje jako odpor vodiče dlouhého 1m, průřezu 1 mm^2 při teplotě $20 \text{ }^\circ\text{C}$.
V elektrotechnických tabulkách je rovněž s tímto rozměrem uváděna. (viz tab. 1).

Rezistivita, teplotní závislost odporu

Materiál	ρ ($\Omega \cdot \text{mm}^2 \cdot \text{m}^{-1}$)	γ (S.m.mm ⁻²)	α (K ⁻¹) pro 0 až 100 °C
hliník	0,028 5	35,2	0,004
měď	0,017 8	56,2	0,004 2
nikl	0,1	10	0,004 3
platina	0,1	10	0,003 7
rtuť	0,958	1,04	0,000 9
stříbro	0,016 3	61,5	0,004
vismut	1,2	0,833	0,004
wolfram	0,055	18,2	0,004 1
zinek	0,062	16,2	0,004
zlato	0,023	43,5	0,003 7
železo (čisté)	0,1	10	0,005 5
bronz (podle % Cu)	0,022 až 0,13	7,7 až 45,5	(1,5 až 2,6) · 10 ⁻³
mosaz (podle % Cu)	0,07 až 0,09	11,1 až 14,3	(1,5 až 2) · 10 ⁻³
ocel	0,13 až 0,22	7,7 až 4,5	0,006 1
cekas	1,1 až 1,14	0,91 až 0,88	7 · 10 ⁻⁵
chromnikl	1,1	0,91	2,5 · 10 ⁻⁴
konstantan	0,5	2	2 · 10 ⁻⁶
manganin	0,43	2,32	10 · 10 ⁻⁶
nikelin	0,4	2,5	1,1 · 10 ⁻⁴
kanthal	1,45	0,69	6 · 10 ⁻⁵

Tab.1 – Rezistivita ρ , konduktivita γ a teplotní součinitel odporu α u některých materiálech.

Rezistivita, teplotní závislost odporu

- Elektrická vodivost vodiče je převrácenou hodnotou elektrického odporu. Platí tedy vztah:

$$G = 1/R = S/(l \cdot \rho) = \gamma \cdot S/l$$

- Převrácená hodnota rezistivity je konduktivita a značí se γ . Udává se v jednotkách $S \cdot m^{-1}$, v praxi pak $S \cdot m \cdot mm^{-2}$
- Velikost elektrického odporu závisí na teplotě, což lze zjistit měřením. Příčina je v tom že se vzrůstající teplotou kmitají atomy a molekuly okolo své střední polohy. U vodičů je pak pohyb volných elektronů spojen s větším počtem srážek a elektrický odpor se zvyšší.
- U nevodíčů způsobí intenzivní kmitání molekuly buď její roztržení na ionty nebo uvolnění vnějších elektronů, takže se elektrický odpor spíše zmenší.

Rezistivita, teplotní závislost odporu

Odvození základního vztahu:

- Při teplotě ϑ_1 je odpor vodiče R_1 , po zahřátí na teplotu ϑ_2 se jeho odpor zvětší a bude R_2 .
- Změna teploty tedy bude: $\Delta \vartheta = \vartheta_2 - \vartheta_1$.
- Přírůstek odporu bude: $\Delta R = R_2 - R_1$
- Dělením poměrného přírůstku odporu rozdílem teplot (oteplením) dostaneme poměrný přírůstek odporu R_1 pro oteplení o 1 K.

Rezistivita, teplotní závislost odporu

Dostaneme vztah:

$$\alpha = \frac{\frac{R_2 - R_1}{R_1}}{\Delta \vartheta}$$

Jednoduchou úpravou dostaneme vzorec pro výpočet odporu při určité teplotě:

$$R_2 = R_1 \cdot (1 + \alpha \cdot \Delta \vartheta)$$

V praxi se používá pro výpočet odporu při teplotě vyšší nežli 20°C

$$R_2 = R_{20} [1 + \alpha(\vartheta - 20 \text{ °C})].$$

Pro výpočet odporu při teplotě nižší než je 20 °C se používá vztah

$$R_2 = \frac{R_{20}}{1 + \alpha(20 \text{ °C} - \vartheta)}.$$

ZDROJE:

- BLAHOVEC, Antonín. *Elektrotechnika I.* 5., nezměn. vyd.. Praha: Informatorium, 2005, 191 s. ISBN 80-733-3043-1.